

Universitetsfusionerne – hvilke følger vil de få for Universitetsbibliotekerne?

Af Frede Mørch

I det seneste halve år har regeringens udmelding om at der overvejes universitetsfusioner i Danmark domineret dagsordenen, når kolleger fra flere forskellige universiteter mødes i faglige- og netværkssammenhænge. Dog med den forskel, at ansatte på de små - herunder de monofakultære - universiteter generelt er stærkt optaget af perspektiverne, mens ansatte fra de store multifakultære universiteter ofte anlægger et mere distraet ansigtsudtryk, når emnet rejses.

Frede Mørch
Chefbibliotekar på DVJB
fm@kvl.dk

Baggrund

Fusionstankerne opstod i Globaliseringsregi, efteråret 2005, og efter at VTU-ministeriet i et par måneder havde ventileret tankerne i generelle vendinger, blev 12 universiteter og 13 sektorforskningsinstitutioner d. 10.02.06 officielt anmodet om udmeldinger vedr. hvilke fusionsscenerier de hver for sig måtte finde attraktive. Deadline for meldinger blev sat til 03.04.06.

I det omfang der er blevet udmeldt et rationale for ideerne om fusioner, kan det siges, at tre forhold dominerer: Regeringen ønsker at lægge sektorforskningen ind under universiteterne, regeringen mener implicit, at større universiteter bedre vil kunne manifestere sig i Verdensklassekonkurrencen på området – og så må fusionerne ikke udløse centrale udgifter!

Tilbagemeldingerne fra de 25 adspurgte institutioner – som kan ses på VTUs hjemmeside¹ – kan i Matador-terminologi kaldes en ”ryk tilbage til start”-melding, idet der (formodentligt mod bedre forhåbning?) på ingen måde tegnede sig konturerne af ét bestemt fusionsscenerie, baseret på konsensus hos alle de involverede.

Senest har sagen været behandlet i Regeringens Koordinationsudvalg, hvorfra bolden er blevet skudt tilbage i form af fornyede bilaterale forhandlinger mellem VTU og de berørte institutioner. Se pressemeddelelse fra VTU².

I dagspressen popper sagen op med regelmæssige mellemrum – senest har Regeringsgrundlaget udfordret grundkonceptet ved dels at problematisere ”Bigger

is Better”-tesen, dels at modsætte sig den detail-styring, der ligger i, at regeringen ønsker at øremærke stadig større dele af de årlige grundbevillinger til universiteterne³.

Hvad vil Fusionsinitiativet ende op med?

Jo mere man ved om fremtiden, jo lettere bliver det at spå om den. Derfor må de følgende betragtninger basere sig på et antal scenarier – af hvilke det er vanskeligt at sætte sandsynlighedsprocenter på, alene fordi den generelle situation er så uafklaret, som den er.

I mine øjne er de følgende tre scenarier rimeligt sandsynlige – de anføres med faldende fusionsfrivillighed som målepunkt – det mest frivillighedsstyrede først. Scenarierne er ikke fuldt dækkende, men nævner eksempler på fusioner, ud fra det valgte fusionsrationale:

Sektorforsknings-scenariet. Tilbage-meldingerne fra de berørte universiteter og øvrige institutioner peger i samme retning som et kompas på Nordpolen – alle mulige! Så en løsning baseret på frivillighed tegner sig ikke klart. Og både Grundlag og Opposition sætter spørgsmålstegn ved det rationelle ved at udløse så megen (endda ufinansieret!) fusionsenergi, når resultatet objektivt set er så tvivlsomt. Dette scenario giver således meget få egentlige universitetsfusioner. Tilbage står at store dele af sektorforskningen formodentlig alligevel Indfusioneres i universiteterne, og at de allermindste universiteter muligvis indlemmes i de store. Men reduktionen i

antal universiteter bliver til at overse, især når VTU har udmeldt, at alle regioner skal have universiteter – noget der trækker i hvert fald AUC og RUC ud af kabalen.

VerdensklasseLight-scenariet. Ud fra Globaliseringsrådets universitetsovervejelser tegner der sig et billede af to store universiteter på Sjælland, således at i grove træk kun universiteterne KU, DTU, SDU og ÅU (samt de fredede AUC og RUC) står tilbage efter fusionerne. KU vil i dette scenario indfusionere DFU, og dermed muligvis også KVL. Dog kan KVL alternativt gå til DTU ud fra rationale om et stort erhvervsuniversitet – uanset hvor DFU ender. Sektorforskningen fordeles efter universiteternes kernefelter – fx går Risø til DTU. AUC og RUC er stadig fredningsmæssigt i Klasse A.

Minimal-scenariet. Størst mulig organisationsforenkling er målet. Her lægges det bastant til grund, hvilke universiteter der i forvejen er synlige på Verdensklasse-ranglisten – primært KU og ÅU. KU tager i dette scenario alle Sjællandske universiteter (bortset fra RUC), og ÅU alle de øvrige – bortset fra SDU og AUC, der fredes af regionsgrunde.

De nævnte scenarier er rensede for (lokal)politiske, lobbygenererede og andre uforudsigelige påvirkningskræfter – så det endelige resultat bliver sikkert et helt 4.!-)

Hvad vil fusioner betyde for Forskningsbibliotekerne?

Fusionerne vil givetvis få store konsekvenser for universiteternes kerneydelser

Så rent rationaliseringsmæssigt er gevinsten vist til at overse, og en fusion, der har rationalisering som drivkraft forekommer noget Post Festum, i hvert fald på biblioteksområdet.

– forskning og kandidatproduktion. Jo mere radikale fusioner, jo større konsekvenser. Særligt vil regeringens ønske om at øremærke større dele af universiteternes basisbevillinger formodentlig påvirke forskningsaktiviteten.

Men tilbage til Forskningsbibliotekerne. For brugerne – primært forskere og studerende, er der et stort potentiale i, at nye, større, og dermed fagligt mere brede universiteter får større pools af licenser til især fuldttekst forskningsinformation. Ikke alene får de indfusede små universiteters brugere adgang til multifakultære licenspakker, men niche-forskningsfelter på de store universiteter får også adgang til licenser, der før var for specielle. Sådant set kan denne udvikling ses som et skridt på vejen til fuldt dækkende nationale universitetslicenser til store dele af den videnskabelige, adgangsbegrænsede forskningsinformation.

Hvorvidt der fortsat bibeholdes fysiske service-enheder på alle de geografisk spredte campus-områder, der udgør de nye store universiteter, afhænger på biblioteksområdet af, om de nye ledelser går efter en hurtig overgang til et fuldt digitalt bibliotek, eller den mere glidende Hybridbiblioteks-overgang – se min artikel herom i KVLs *”Magasinet - Det Levende Universitet”*⁴.

Rent administrativt vil fusioner først og fremmest betyde, at nogle forskningsbiblioteker vil skulle referere til nye ledelser - at de (forudsat at Hybridbibliotekstanken lægges til grund) vil blive lokale filialer

i stedet for selvstændige enheder, fx på linie med universitetsinstitutter, og at både ledelseslaget og de administrative rutiner i sagens natur skal justeres derefter. Eksempelvis kan en række driftsopgaver blive centraliseret, enten med fusionsafledte besparelser eller ændret ansættelsessted for nogle medarbejdere til følge.

IT-mæssigt vil en fusionsspindoktor sikkert få dollartegn i øjnene ved tanken om, hvad der dog ikke kan spares ved forenkling af antal og diversitet i de forskellige systemer – men i praksis HAR de aller fleste forskningsbiblioteker allerede høstet IT-rationaliseringerne. Enten i form af personale-reduktioner (op til 20-25 % er set), og/eller ved indførelse af nye, universitetsrelevante opgaver, såsom undervisning i informationssystemer, drift af nye studie- forsknings- og markedsføringsrelevante portaler, og etablering af IT- og Informationsbestykkede læringsmiljøer, der rent fysisk er rykket ind, der hvor de papirbaserede tidsskrifter er rykket ud som følge af digitaliseringen af forskningsinformation.

Systemmæssigt har de aller fleste forskningsbiblioteker for længst outsourcet kerneydelser, såsom lagring og tilgængeliggørelse af den digitaliserede del af samlingerne, store dele af materialevalget, i visse tilfælde også drift og videreudvikling af kataloger, samt generel indlejring i universiteternes administrative systemer (løn, personaleforvaltning, økonomistyring mm.).

Så rent rationaliseringsmæssigt er gevinsten vist til at overse, og en fusion, der har rationalisering som drivkraft forekommer noget Post Festum, i hvert fald på biblioteksområdet. (Lige som denne artikel i øvrigt!-) Du kender i læsende stund sikkert udfaldet af fusionskabalen i grove træk, idet der er annonceret en regeringsudmelding ultimo juni).

For den enkelte medarbejder vil nogle fusionsscenarioer ligne mindre mareridt, mens andre ligner ”mere af det samme” eller ligefrem en åbning mod nye udfordringer og muligheder. Det afhænger i høj grad dels af den enkeltes generelle tilgang til verden, dels af i hvor høj grad mål, fokus og kemi harmonerer i de nye ledelseslag, der vil opstå.

Men for universitetsbiblioteksområdet er det ikke sikkert, at rationalet ”jo højere oppe i graderne, jo større mærkbar personlig effekt” umiddelbart vil gælde. Det er nok på universiteternes støttefunktioner en hurtig rationaliseringsgevinst i første omgang vil blive søgt høstet, i form af forenkling og samdrift af services og IT-systemer.

Referencer

¹ www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/doc-show.cgi?doc_id=272610&doc_type=29

² www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/doc-show.cgi?doc_id=275753&doc_type=35&leftmenu=PRESSE

³ <http://politiken.dk/VisArtikel.sasp?PageID=453525>

⁴ www.kvl.dk/upload/medarb/kom/docs/dlu/04-2006dlu.pdf - s. 10